

Vernede vassdrag

Innholdsfortegnelse

Vernede vassdrag

Publisert 14.12.2018 av Miljødirektoratet

Norsk vassdragsnatur er mangfoldig og unik i europeisk sammenheng. Verneplan for vassdrag har som mål å ta vare på et representativt utvalg av norske vassdrag, først og fremst som et vern mot kraftutbygging. Siden 1973 er 389 vassdrag vernet i Norge.

Sjoa i Oppland var blant de første vassdragene som ble varig vernet mot videre kraftutbygging i Verneplan I i 1973. Elva renner fra innsjøen Gjende i Vågå til tettstedet Sjoa i Gudbrandsdalen. Sjoa er en populær elv for rafting og elvepadling med kajakk. Foto: Sigve Reiso, naturarkivet.no.

Rauma kom med i Verneplan for vassdrag IV i 1993. Rauma er et av de største vassdragene i Møre og Romsdal, med utspring fra Lesjaskogsvatn og utløp i Romsdalsfjorden ved Åndalsnes. Nedbørfeltet spenner fra rolige, avrundete former i sørøst til alpine formasjoner med spisse tinder i vest. Deler av vassdraget er allerede utnyttet til kraftproduksjon. Rauma, som har en lakseførende strekning på 42 km, ble i 1980 infisert av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Høsten 1993 ble hele elva behandlet med fiskegiften rotenon, men parasitten ble påvist igjen i 1999. Vassdraget ble på nytt rotenonbehandlet i 2013-2014. Friskmelding kan tidligst skje i 2019. Foto: Kim Abel, naturarkivet.no

Langvella i Sør-Trøndelag er blant de siste vassdragene som er vernet, i 2009. Vassdraget, som er delvis urørt, renner fra høyfjell til lavland øst i Oppdal kommune. Langvella er en viktig del av et variert og kontrastrikt landskap. Dette bildet er fra Langvellfossen, ca 760 moh. Foto: Åsmund Loe.

TILSTAND

Nesten 400 verneobjekter

Kartet viser de vernede vassdragene Guddalsvassdraget og Gaularvassdraget. Du kan klikke innenfor de blå linjene og få opp faktaark om vassdragene. Du kan også zoome i kartet for å utforske nærmere, eller gå til "Utforsk kart" for å se vernede vassdrag i andre deler av landet.

I 1960 anmodet Stortinget om at en landsplan for utbygging og vern av vassdrag skulle utarbeides. Gjennom vedtak i perioden 1973-2009 ble det vernet 389 vassdrag og vassdragsområder. Til sammen skal disse utgjøre et representativt utsnitt av Norges vassdragsnatur.

Vassdragsvernet innebærer i utgangspunktet at hele nedbørfeltet er vernet mot vannkraftutbygging. Mini- og mikrokraftverk kan tillates dersom bygging av kraftverket ikke kommer i konflikt med verneverdier i vassdraget. I Energimeldingen (Meld. St. 25 (2015-2016) Kraft til endring ble det åpnet for at det i særskilte tilfeller vil kunne behandles konsesjoner for vannkraftverk i vernede vassdrag. Dette vil i så fall gjelde tilfeller med vesentlig samfunnsnytte, for eksempel i form av vesentlig flom- og/eller skreddempende effekt, og akseptable miljøkonsekvenser. Andre inngrep som veibygging, kraftlinjer og drenering skal også vurderes opp mot verneverdiene, men de kan gjennomføres uten at vernebestemmelsene hindrer det.

TILTAK

Hensyn til verneverdiene

Verdiene i vernede vassdrag ivaretas spesielt gjennom bestemmelser i vannressursloven (kap. 5), naturmangfoldloven og bindende planer etter plan- og bygningsloven.

For å kunne ta vare på verneverdiene bedre, også i forhold til andre typer inngrep enn vannkraftutbygging, er det utarbeidet Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag. Retningslinjene gjelder et vassdragsbelte som omfatter vannstrengen (hovedelver, sidebekker, sjøer og tjern) og et område på inntil 100 meters bredde ut fra vannstrengen. Retningslinjene gjelder også andre deler av nedbørfeltet der det er dokumenterte verneverdier.

Retningslinjene er førende for kommuner, fylkeskommuner og statlig fagmyndighet. De skal ligge til grunn for planlegging etter Plan- og bygningsloven, og skal tas med under vurdering av enkeltsaker for øvrig. Det innebærer at både kommuner og sektormyndigheter må ta hensyn til vernede vassdrag i sin planlegging og virksomhet.

Dokumenterer kunnskap

Det er viktig å vite hvilke verdier som finnes i vassdragene og i naturen omkring. I dag er verneverdiene i omtrent en tredjedel av vassdragene i Norge dokumentert.

Kunnskapen må også være tilgjengelig for de som skal vurdere slike saker. I mange vernede vassdrag er også tilgjengeligheten til kunnskapen som faktisk finnes for dårlig.

I dag har vi et mål å sammenstille og dokumentere kunnskap om verdiene i alle de vernede vassdragene i Norge. Fylkesmannens miljøvernavdeling og NVEs regionkontorer har hatt ansvaret for å sammenstille rapporter der viktige delområder er blitt stedfestet og verdivurdert. Så langt er om lag en tredjedel av vassdragene dokumentert.

Vann-nett samler kunnskap om påvirkninger i alle vassdrag, også i de varig vernede vassdragene.

Vern av vassdrag

- I 1960 ba Stortinget om at det ble laget en landsplan for utbygging og vern av vassdrag
- Verneplan I ble vedtatt i 1973, hvor 95 vassdrag ble vernet
- Verneplan II vedtatt i 1980, med 145 vernede vassdrag
- Verneplan III fra 1986 ga en mer grundig vurdering av verneinteressene og inkluderte 195 nye vernede vassdrag
- I 1993 vedtok Stortinget Verneplan IV som den siste verneplanen
- I 2005 ble verneplanene supplert med 48 vassdrag. Fire tidligere vernede vassdrag ble utvidet og grensene for fire områder ble justert
- I 2009 vedtok Stortinget en avsluttende supplering av Verneplanen for vassdrag: Vernet av Tovdalsvassdraget i Aust-Agder ble utvidet og Vefsna i Nordland og Langvella i Sør-Trøndelag ble tatt inn i verneplanen

